

Building a better
working world

De puzzel van duurzame financiering

Knelpunten in de financiering van
de Nederlandse duurzaamheid
sector

18 juni 2020

Onze opdracht

In opdracht van de NVDE heeft EY onderzoek gedaan naar de knelpunten die worden ondervonden bij de financiering van duurzame projecten en activiteiten.

Het onderzoek bestond uit twee fases. Tijdens de eerste fase is een enquête uitgestuurd onder de leden van NVDE. Aan de hand van de resultaten is in de tweede fase een interview opgesteld welke werd afgenomen met geselecteerde respondenten.

De gemeenschappelijke knelpunten zijn daarna samengevat en uitgewerkt in dit rapport.

EY bedankt de partijen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek voor hun tijd en deelname.

DISCLAIMER

EY Transaction Advisory Services (waaronder begrepen zijn partners, werknemers, agenten en onderaannemers) aanvaardt met betrekking tot de inhoud van het rapport geen verantwoordelijkheid en is jegens individuele leden van Nederlandse Vereniging Duurzame Energie of enige andere derde niet aansprakelijk uit hoofde van overeenkomst, onrechtmatige daad of anderszins.

Het gebruik van het rapport geschiedt volledig op eigen risico van individuele leden van Nederlandse Vereniging Duurzame Energie.

Individuele leden zullen zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming het rapport niet geheel of gedeeltelijk tonen of exemplaren ervan of details van de informatie verstrekken, of naar EY Transaction Advisory Services of enig ander lid van het wereldwijde netwerk van Ernst & Young-firma's refereren in relatie tot het rapport of details van de informatie, anders dan voor zover dit op grond van een dagvaarding, wettelijk of rechterlijk bevel of beroepsregels, of op verzoek van een toezichthoudende instantie vereist is.

Ook indien het is toegestaan om een rapport of de informatie dan wel een gedeelte daarvan openbaar te maken, is het niet toegestaan om dat rapport aan te passen, te redigeren of te wijzigen.

1

Online enquête

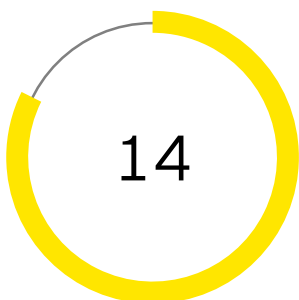

De eerste fase van het onderzoek bestond uit een enquête rondgestuurd onder de leden van NVDE. Het doel van de enquête was een globaal beeld van het financieringslandschap te krijgen met een focus op de knelpunten die worden ervaren door respondenten. Daarnaast diende de enquête om geschikte respondenten voor het interview te vinden.

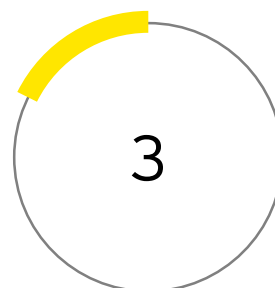
Bij de enquête werd onderscheid gemaakt tussen aanvragers enerzijds en verstrekkers anderzijds. Aan deze twee categorieën werden vragen voorgelegd die voor hun specifieke perspectief relevant zijn.

De enquête is ingevuld door 17 respondenten. Hiervan waren 14 aanvragers en 3 verstrekkers van financiering voor duurzame projecten.

Verdeling enquête respondenten

Aanvragers

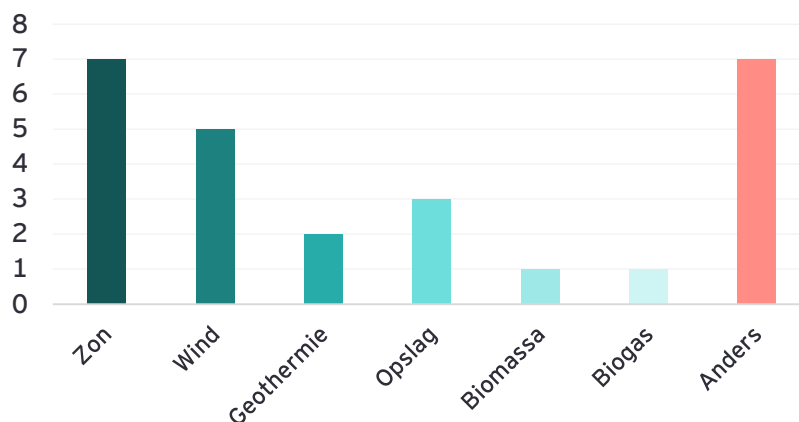
Verstrekkers

Source: EY TAS

Aanvragers

Aanvragers voeren een breed scala aan verschillende activiteiten uit. Dit blijkt ook uit de enquête resultaten: van de 14 respondenten gaven er 7 aan een type activiteit uit te voeren dat niet was opgenomen binnen de standaard opties. In de regel waren dit meer innovatieve activiteiten, zoals bijvoorbeeld innovatieve concepten en technologieën in duurzame mobiliteit .

Type activiteiten/projecten

Source: EY TAS

Mogelijk ervaren innovatieve concepten en technologieën meer knelpunten bij het aanvragen van financiering en is daardoor meer respons verkregen vanuit de meer innovatieve subsectoren. De uitkomsten van dit onderzoek zijn mogelijk gekleurd door die oververtegenwoordiging van innovatieve concepten en technologieën.

Aanvragers bleken vaak hinder te ondervinden in het financieringsproces. 9 van de 14 respondenten gaf aan veel tot zeer veel hinder te ondervinden.

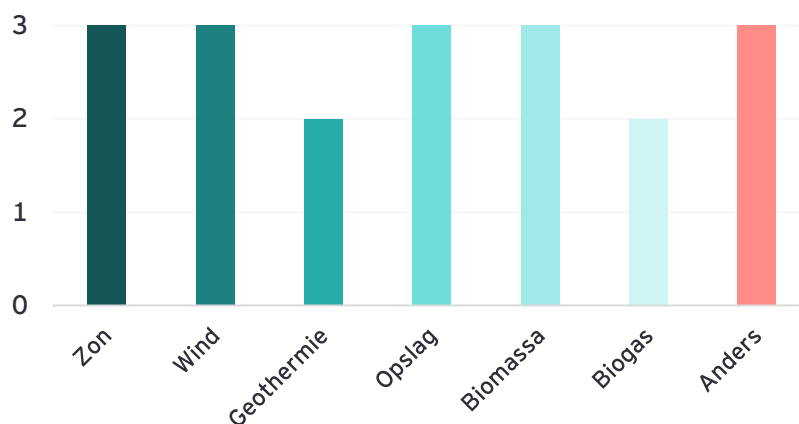
De voornaamste knelpunten die door aanvragers werden aangegeven zijn:

- Financieringsvormen zijn moeilijk te combineren;
- Technologie is niet voldoende bewezen;
- Businesscase is niet winstgevend genoeg.

Verstrekkers

De verstrekkers die de enquête invulden gaven aan de meeste activiteiten te financieren. Ze stonden vaak open voor elk type project en aanvragers konden bij hen terecht voor meerdere vormen van financiering (bankleningen, achtergestelde leningen en eigen vermogen).

Type activiteiten/projecten

Source: EY TAS

Onder de respondenten waren een bank en twee fondsen. Er werd tussen de 25% en 50% van de aanvragen afgewezen door de financiers.

De voornaamste knelpunten die door verstrekkers werden aangegeven zijn:

- Gebrek aan vertrouwen in management;
- Technologie niet voldoende bewezen;
- Businesscase niet winstgevend genoeg.

Interviews

In de tweede fase van het onderzoek zijn interviews afgenomen onder geselecteerde respondenten van de online enquête.

De interviews volgden een semigestructureerde methode. Hierdoor kon enerzijds dieper worden ingegaan op de unieke situaties van elke respondent en anderzijds een vergelijking worden gemaakt over de breedte van het onderzoek. De interviews hadden tot doel een beter inzicht te krijgen in de verschillende knelpunten die werden geïdentificeerd tijdens de enquête en om deze beter in de context van de verschillende soorten aanvragers en verstrekkers te kunnen plaatsen. Elk interview duurde c. 60 minuten.

Uit de interviews volgden een aantal parallelle knelpunten die vaak werden ondervonden. Deze zijn onverdeeld in de volgende thema's: risico, procedures en overheid.

Risico

Onder aanvragers werd vaak aangegeven dat de focus van financiers voornamelijk ligt op risico's, waarbij het groeipotentieel te weinig de aandacht krijgt. Men had het gevoel dat er soms te weinig aandacht werd geschonken aan het groter geheel of de langere termijn. Alleen wanneer binnen afzienbare tijd stabiele kasstromen worden gerealiseerd wordt een aanvraag als kredietwaardig beoordeeld. Daarnaast wordt dikwijls verwacht dat garanties worden afgegeven voor minder zekere of doorontwikkelde aspecten. Waar er onder aanvragers begrip heerst voor deze opstelling bij banken, verwacht men bij financiers met een affiliatie met de overheid – zoals bijvoorbeeld regionale ontwikkelmaatschappijen (ROM's) en InvestNL – meer oog voor de bijdrage aan regionale en landelijke beleidsdoelen versus de pure risicoafweging.

Financiering van innovatieve activiteiten en projecten draagt altijd risico's met zich mee. Dit is niet uniek voor financiering binnen de duurzame sector, maar de focus op risico kan zeer beperkend werken. Het gevolg hiervan kan zijn dat financiering duurder wordt of niet wordt gerealiseerd, wat innovatie kan hinderen.

Daarnaast wordt gezien dat er relatief veel financiering beschikbaar is op projectniveau, met de focus op lange termijn zekerheid van kasstromen tot gevolg. Bedrijfsfinanciering is volgens respondenten moeilijker te vinden op de Nederlandse markt.

Een gevolg van deze knelpunten is dat ondernemers zich soms gedwongen zien in het buitenland op zoek te gaan naar financiering. Verschillende respondenten gaven aan dat de huidige structuur en een gebrek aan risicokapitaal in het Nederlandse financieringslandschap de grootste reden is om de aandacht voor financiering op het buitenland te richten.

Procedures

Een veelgenoemde oorzaak van knelpunten die worden ervaren is terug te leiden naar de procedures en regelgeving die financiers hanteren.

Een vaak genoemd knelpunt is dat interne regelgeving zeer kan verschillen tussen verschillende financiers. Zo zijn er grote verschillen in de voorwaarden tussen regionale (energie)fondsen en ROM's per regio. Een gevolg hiervan is dat ondernemers sterk afhankelijk zijn van de regio waarin ze opereren en veel tijd kwijt zijn aan de financiering van hun activiteiten. Voorwaarden die zijn vastgelegd in beleid zoals eigen inbreng, garanties, of lange termijn gecontracteerde kasstromen, zijn dikwijls belemmerend bij de financiering.

Niet alleen financiers stellen veel eisen, ook subsidieaanvragen zijn vaak ook een complex en langdurig proces. Door de vele procedures en regels die samengaan met de subsidies, worden projecten soms ingericht op de eisen van subsidies om zo binnen de gestelde kaders te passen. Dit leidt dikwijls tot projecten met suboptimale dimensies.

Deze knelpunten resulteren volgens respondenten in een gefragmenteerd en onoverzichtelijk financieringslandschap waar financieringstrajecten vaak lang en onvoorspelbaar zijn.

Overheid

De overheid kan van zeer grote invloed zijn op de ontwikkeling van duurzame projecten in Nederland.

Een knelpunt wat vaker werd gehoord tijdens de interviews was het gebrek aan een duidelijk beleid. Door de vele stakeholders waar de overheid mee te maken heeft, moeten er veel concessies gedaan worden in het beleid in de duurzame sector. Dit resulteert in een soms onduidelijk en wisselend beleid.

Door de veranderingen in regelgeving en procedures rondom subsidies is het voor ondernemers lastig een businesscase op te bouwen waarin subsidies verwerkt zijn. Deze onzekerheid leidt tot hogere risico's bij financiers.

Ook wordt er in sommige gevallen gegeneraliseerd door de overheid. Ontwikkelingen binnen één sub sector worden breder toegepast. Zo wordt de ontwikkeling van onshore wind vaak vergeleken met offshore windprojecten waar het mogelijk is subsidieeloos te ontwikkelen. De dalende subsidies voor onshore wind dwingen projectontwikkelaars hogere molens te bouwen, wat haaks staat op de doelstelling om het draagvlak voor deze technologie te optimaliseren.

Conclusie

De energietransitie brengt een enorme financieringsvraag met zich mee. Dikwijls zijn de projecten en activiteiten die worden ontwikkeld kapitaalintensief van aard. Hierdoor is de financiering ervan één van de belangrijke thema's. Waar bewezen concepten nog vrij eenvoudig aan financiering komen, zien we dat vooral innovatieve concepten en technologieën veel hinder ondervinden. De verborgen kosten hiervan zijn potentieel hoog; als de ontwikkeling van een technologie of concept geen doorgang vindt, gaat de bijdrage aan de energietransitie verloren. De duurzaamheidsector is erg divers. Toch zijn er een aantal conclusies die getrokken kunnen worden uit de resultaten van de enquête en de interviews:

- Er is relatief weinig risicokapitaal beschikbaar voor innovatieve technologieën en concepten, wat financiering uitdagend maakt;
- Er heerst onder financiers een focus op risico versus groeipotentieel en beleidsdoelen;
- Er is ruimte voor een overheidspartij die verder kan gaan dan traditionele financiers;
- InvestNL kan hierin een belangrijke rol spelen, wanneer haar voorwaarden hierop aansluiten.

Een duidelijker en minder gefragmenteerd landschap voor financiering zou voor zowel aanvragers als verstrekkers bevorderlijk zijn. Hiermee wordt innovatie - en daarmee de energietransitie - gestimuleerd. Een heldere en gestroomlijnde samenwerking tussen de overheid, InvestNL en regionale fondsen zou een stap in die richting kunnen zijn.